

Az ideális fiú prototípusa a *Zászlónk* katolikus ifjúsági lap tükrében (1903–1910)

A Regnum Marianum Intézet alapította diáklap 1902 és 1948 között jelent meg. A katolikus havilapot a serdülő fiúknak címezték, július és augusztus hónapok kivételével minden hónap 15-én reggel jelent meg a Stephaneum nyomdának köszönhetően. A képes ifjúsági sajtótermék a színvonalas tartalmak mellett annak is köszönhetette sikerét, hogy katolikus szellemisége ellenére felekezeten kívüli, világnézeten elfogulatlan volt, nevelő célzatú cikkei inkább egyfajta általános erkölcsiséget képviseltek. Az ifjúsági havilap főszerkesztője, Izsóf Alajos figyelembe vette az olvasók életkori sajátosságait: a lap sokrétű tartalmat kínált állandó rovatain keresztül, melyekben az ismeretterjesztő, szórakoztató és nevelő funkciók egyaránt jelen voltak. Az irodalmi szövegek mellett a szerzők alapos ismeretterjesztő cikkeken keresztül tájékoztatták a fiatalságot a technikai újdonságokról, fontosabb történelmi és természettel kapcsolatos ismeretekről; az olvasók földrajzi és néprajzi adalékokat kaptak útirajzok és leírások által; a főszerkesztő a szerkesztői üzeneteken keresztül igyekezett bármilyen jellegű kérdésre választ/tanácsot adni, a *Fakadó rügyek* melléklet pedig a fiatalságnak kiírt pályázatok ismertetéséért felelt. A korszak egyik legnépszerűbb ifjúsági lapjaként a *Zászlónk* tevékeny részt vállalt a serdülők nevelésében, ízlésük és magatartásuk formálásában, illetve az ideális ifjúságról alkotott kép kialakításában. Előadásomban azokra a lap által mediált ismertetőjegyekre koncentrálok, melyek segítségével megragadható a századforduló serdülőképe.

Kovács Dominik (Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös József Collegium)

A generációs feszültség nyelvi alakzatai Bródy Sándor *Tímár Liza* című drámájában

Bródy Sándor *Tímár Liza* című drámáját 1914-ben mutatta be a Vígszínház Varsányi Irén főszereplésével. A korabeli közönség egy rendhagyó családi történetet ismerhetett meg. A darabban ábrázolt személyközi konfliktusok olyan társadalmi feszültségekre utaltak, mint a zsidóság asszimilációjának kérdésköre, a nemek közti különbségtétel következményei, illetve a századforduló fejlődő polgárságának és a nemesi múltú középosztályának a szembenállása.

Előadásom célja, hogy ezekre a családi konfliktusokként bemutatott szociális jelenségekre reflektáljak, ezáltal pedig a klasszikus modern dráma jegyeivel vessem össze Bródy Sándor „erkölcsrajz”-ként meghatározott színművének alakábrázolását. A darabban a gazdag polgárlány, *Tímár Liza* szenved a társadalmi magányosságtól. Bár a vagyona és a státusza elvben az arisztokrata fiatalok közéjébe rendeli őt, ez a társaság „parvenü”-ként, újjgazdagként tekint rá. *Liza* egyértelműen az apját és annak családi hátterét okolja a kirekesztés miatt.

A lány ebből a frusztrációból adódóan fogadja el egy elszegényedett ulánustiszt, Capriera Kunó gróf udvarlását.

A prezentáció első szakaszában Lizának az atyai környezettel való szembenállását ismertetem, majd a konfliktus generációs jellegének bemutatásával folytatom az előadást. Liza tulajdonképpen az apjától „öröklí” a szülő ellen való lázadás problémáját. Az önerőből meggazdagodott és polgárosult kereskedőt ugyancsak nyomasztja a származása. A múlt elemeinek felszínre jutása az analitikus dráma problémakörével teszi rokoníthatóvá Bródy darabját.

Az elemzés során leginkább a kortárs traumaelméletekre (Mark Seltzer, Dominick La Capra, David B. Morris, Mary Douglas műveire) hivatkozom, felhasználom továbbá a vonatkozó Bródy-szakirodalom (Bodnár György, Juhász Ferencné, Peremiczky Szilvia írásainak) megállapításait is.

(AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-20-2-I-ELTE-675 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.)

Venyercsán Dávid (PTE Kerényi Károly Szakkollégium)

A szükséges hiány - A zsidóság elfelejtésének traumatikus motívuma Fejes Endre *Rozsdatemető* című regényében

Fejes Endre 1963-ban megjelent *Rozsdatemetője* habár manapság nem tekinthető a hazai irodalmi kánon központi darabjának, megjelenésekor a korszak egyik legsikeresebb, legolvasottabb és bizonyos tekintetben legvitatottabb szövege volt. A regény egy munkáscsalád ötven éves történetét követi végig, beleértve a vészkorszak eseményeit is, a leszűkített fókusz azonban még így is „beengedi” a zsidóságot ért atrocitások ábrázolását és tematizálását, mely során az egyik szereplő tragikus halála a traumatikus élmények ciklikusságát modellálva az egész szöveget áthatja.

Előadásom során csatlakozni szeretnék azokhoz a közelmúltban megindult hazai kutatásokhoz, melyek cáfolni igyekeznek azt a téves vélekedést, miszerint a Rákosi- és Kádár-rendszer idején a hazai holokauszt eseményei tabusítva lettek volna, vagy egyenesen elhallgatva. A David Cesarani által a „hallgatás mítoszána” nevezett jelenség a hazai irodalomtörténetben is gyakran előfordul.

Előadásomban a mellett kívánok érvelni, hogy habár Fejes regényének nem központi témája a vészkorszak, még így is egyfajta ábrázolási kényszer jelenik meg a szövegben, ugyanis többször előkerül a zsidó identitás és a zsidóüldözések eseményei. Az egyik szereplő halála és az azt követő büntudat kérdése szinte az egész regényen végigvonuló motívummá válik, melynek gyakran dramaturgiai jelentősége is lesz a cselekmény egészét nézve. Véleményem szerint a szöveg közelebbi olvasata rávilágít a szöveg holokausztot érintő aspektusaira, és fontos érvet szolgáltat a hallgatás mítosza ellen. Elemzésem többek között arra is rá